EBÛ RECÂ’ EL-UTÂRİDÎ

Uzun ömür sahibi, ilimde deryalaşmış, Allahü teâlânın emirlerine itaat eden Tabiînin büyüklerinden. İsmi, Ebû Recâ’ el-Utâridî İmrân bin Milhân el-Basrî'dir. Mekke’nin fethinde îmân etti. Fakat Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) göremedi. Sonra Basra’ya gitti. Hazreti Ömer, Hazreti Ali, İmrân bin Husayn Ebî Mûsâ, İbn-i Abbâs ve Ümm-ül-mü’minîn Hazreti Aişe’den hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Eyyûb-i Sahtiyanî, İbn-i Avn, Cerîr bin Hâzim, Avf-ül-A’râbî, İmrân-ül-Kasir, Mehdî bin Meymûn, Ebü’l-Eşheb, Hammâd bin Necîh, Selîm bin Zerîr, Saîd bin Ebî Rebîa, Hasan bin Zekvân, Ebü’l Haris el-Kirmânî ve bir çok hadîs âlimi de Ebû Recâ’ hazretlerinden hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Eshâb-ı kiramdan Ebû Musa’dan (radıyallahü anh) Kur’ân-ı kerîm öğrendi ve bunu İbn-i Abbâs’a (radıyallahü anh) okuyup, onun da tasvibini aldı. Ebü’l-Eşheb el-Utâridî ve başkalarına öğretti. Ebû Zür’a ve İbn-i Muin onun sika (güvenilir, sağlam) olduğunu söylemişlerdir, İbn-i Sa’d da onun sika olduğunu söylemiş ve Kur’ân-ı kerîmi rivâyet husûsunda ilim sahibi olduğunu beyan etmiştir. Kırk yıl müslümanlara imamlık yaptı. Yüzotuzbeş yıldan fazla yaşamış olup, sonra Ömer bin Abdülazîz (radıyallahü anh) zamanında, 117 (m. 735)’de vefât etti. Ba’zı rivâyetlerde 110 veya 109’da vefât ettiği de bildirilmiştir.

İbn-i Sîrin’in yanına gelen biri “Size birşey sormaya geldim” dedi. İbn-i Sîrîn, “Buyur sor” dedi. O zât “Peygamber efendimize (aleyhisselâm) bîat eden cinnîlerden acaba bugün sağ kalan var mıdır?” dedi. İbn-i Sîrîn, “Doğrusu bana böyle birşeyden suâl edileceğini zannetmiyordum. Bu husûsda Ebû Recâ’ el-Utâridî’nin ma’lûmâtı vardır” dedi. Kesir bin Abdurrahmân anlatır: Biz Ebû Recâ’ el-Utâridî’ye geldik ve Peygamberimize (aleyhisselâm) bîat eden cinlerden hiç kalan var mı? biliyor musun” diye sorduk. Buyurdu ki: “Bundan size haber vereyim. Bir köşke gittik ve kapısını hafifçe çaldım. Kapı açıldığı zaman birden ne görelim; bir yılan debelendi, kıvrıldı ve öldü, ben de onu defn ettim, bir yere gömdüm. O zaman, “Esselâmü aleyküm” diye pek çok kişinin oraya gelip selâm verdiğini işittim. Fakat kimseyi görmüyordum, kimsiniz? diye sordum. “Bizler cinleriz. Allah sana iyilikler versin. Senin bizim yanımızda büyük yerin, mevkiin var.” diye cevap verdiler. “O neden oldu?” diye sordum.

“Senin defn ettiğin yılan Peygamberimize (aleyhisselâm) bîat eden cinlerin sonuncusu idi.” dediler. Ben o zaman yüzotuzbeş yaşındaydım.”

Buyurdular ki: “Resûlullaha (aleyhisselâm), Peygamber olduğu bildirildiği zaman bizim yuvarlak taştan bir putumuz vardı. Biz onu yanımızda taşırdık. Devenin sırtına yükler, gittiğimiz yere götürürdük. Bir yerde durduk ve onu kumdan bir tepe yapıp üstüne koyduk. Su almak için bir pınara gittiğimiz zaman putun düşüp kumların içine gömüldüğünü gördüm. Onu kaldırdım ve “Bir ilâh ki kendini; düşüp kumlara gömülmekten men edemezse o ilâh olamaz, rab olamaz, bir keçi bile kuyruğu ile vurup onun hayatına son vermeğe kâfidir” dedim. Bu hâdise benim ilk müslüman olacağım zaman oldu. Müslüman oldum. Daha sonra Medîne-i münevvereye gittim. Fakat Peygamberimiz (aleyhisselâm) vefât etmişti. Câhiliyye devrindeki insanların hâllerini şöyle haber vermiştir: “Biz câhiliyye zamanında kumdan bir tepe yapar, üzerine bir çukur açar, içerisine süt döker ve ona tapardık. Daha sonra da o tepenin etrâfını tavaf eder dönerdik. Bizler o zaman Allahü teâlânın haram kıldığı şeylere ta’zîm eder, hürmet ederdik. Hattâ o zaman o kum yığınına; buyur, emret, ey kendinden başka rab olmayan mülkün sahibi, rabbimiz derdik.”

“Ben Peygamberimiz (aleyhisselâm) zamanına yetiştim. (Fakat onu göremedim.) O zaman küçük idim. Arab kavminden daha sapık bir kavim de görmedim. Beyaz koyunları getirir sonra da onlara taparlardı.”

“Öldükten sonra güvenebileceğim, benim arkamdan gelecek, yüzümü topraklara sürerek Rabbim için kıldığım beş vakit namazdan başka, beni kurtaracak hiç bir şeyim yoktur.” Ebû Recâ’ çok ibâdet eden bir zâttı. Ebü’l-Eşheb demiştir ki, “Ebû Recâ’, Ramazan ayının her on gününde namaz kıldırarak, Kur’ân-ı kerîmi hatim ederdi.” Ebû Recâ’ hazretlerine “Peygamberin (aleyhisselâm) Eshâbından görüştüklerinin içinde, münâfık olmaktan korkan bir kimse gördün mü?” diye soruldu. Cevâbında “Ben onlardan görüştüklerimin hepsinin Allahü teâlânın aşkıyla yanan ve tamamen O’na tutulmuş bir kalb sahibi olduklarını gördüm” buyurdu.

“İnsanlara Allahü teâlânın emirlerini bildiren ve yapacakları işleri anlatan kimselerle karşılaştım. Bunlar, Allahü teâlânın emirlerini insanlara sevdirmiyor, nefret ettiriyor; müjdelemiyor korkutuyorlar. Böyle yapmayınız! Gücünüzün yettiği kadar ibâdetlere sarılınız. Kalanını bırakınız. Çünkü insanların kendileri ve aileleri üzerinde hakları vardır (o işleri yapmalıdırlar).”

Hırsızlık yapan bir kimsenin müslümanlığından sordular, cevâbında: “İslâmiyet nerede. İslâm, duvar arkasında terk edilmiş” buyurdu.

Ebû Recâ’ İbn-i Abbâs’dan nakille bildirdiği hadîs-i kudsîde Peygamberimiz (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: “Muhakkak ki sizin rabbiniz rahîmdir. Kim bir iyilik yapmaya niyet eder de onu yapmazsa, ona bir hasene, iyilik yapmış sevâbı yazar. Eğer onu yaparsa; onun gibi ondan yediyüze kadar veya çok daha fazla hasene, iyilik yapmış sevâbı yazar. Eğer bir kimse de bir kötülük yapmaya niyet eder ve onu yapmazsa; ona da Allahü teâlâ bir iyilik yapmış sevâbı verir. Eğer onu işlerse, ona bir kötülük (günâh) yazar veya iyiliklerinden birini siler.”

İmrân bin Husayn’dan rivâyetle Peygamberimiz (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: “Cennet ehlini gördüm, ekserisi fakirlerdi.” Yine İmrân bin Husayn ve İbn-i Abbâs (r.anhüma)’dan rivâyetle Peygamberimiz (aleyhisselâm) şöyle buyurdular “Cenneti gördüm ki, Cennet ehlinin ekserisi fakîrlerdi. Cehennem ehlinin ekserisi ise kadınlardı.”

---

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 304
2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-8, sh. 140
3) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 66
4) Miftâh-üs-se’âde cild-2, sh. 13, 44, cild-3, sh. 139